

Õiguslaste kirjatööde selgusest ja kergusest

Võimalik, et kantseliidi ja segaseks konstrueeritud õiguskeelega tahetakse vahel peita võhiklikkust või näidata üleolekut. Osa inimesi miskipärast oletab, et asjatundlikult mõjub vaid segane, võõrsõnarahke ja targutav tekst. Meenus kenitlev sõnarida, mis sobib nii eelõeldu kokkuvõtteks kui ka illustratsiooniks: üritatakse kiirata eruditsiooni.

George Orwell seisib omal ajal selge sõnumi eest. „Loomade farm“ sobib muide hästi inglise keele õppija lugemislauale. Võrdluses inglise keelega on eesti keele seis hea: meie ühiskonnas ei ole veel kujunenud eri kihte, kes ka igapäevases emakeeles enam üksteisest päriselt aru ei saa. Sõnumi keeleliselt selge edastamise ning ilusa nüansi- ja sõnarikka eesti keele, mh käänete ja pöörete säilimise eest tuleb võidelda muuhulgas ühiskonna sidususe säilitamise huvides – ka meil, juristidel. Õiguskantsleri ametis olen kogenud, kui sageli jäävad inimesed piltlikult öeldes hammasrataste vahele (ja koguvad vimma) pelgalt seetõttu, et ei saa aru, mida riik neile ütleb või neilt nõuab. Professori ametis näen igal semestril, kuidas üliõpilased uurimis- ja magistratööde kallal vaevlevad.

Loomulikult ei saa lennujuhtide kohustusi või käibemaksu peensusi väljendada aabitsasõnade ja -lausetega. Asjatut keerutamist ja lohakat keelt saab aga vältida küll. Vahel pannakse normid meelega nii kirja, et isegi oma tsunfti inimene aru ei saa. Ometi oleme suisa põhiseaduslikult kohustatud hoidma ka ametlikes kirjatöödes rikast ja nõtket eesti keelt, mitte aga kartma, et tekst seetõttu oma „pühaduse“ kaotaks. Keerutamine võib olla teadlik, ent pahatihti tulla sellest, et tõesti ei oska paremini, mistap vahetatakse emakeeles sõnaridu, mille tähendust ei mõista täpselt ei ütleja ega kuulaja.

Ju on osa põhjusest toortõlgete mõjus, küllap liiga tihti asjatundmatuses või lodevuses. Kes teab, mida tahab öelda, oskab seda öelda mitmes sõnastuses. Kui eesti keel pole emakeel, tuleb selge mõte ikka välja ja grammatilised vead parandab keeletoimetaja. Saksa õigusfilosoof Rudolf von Jhering õpetas õigesti, et õiguslooja – laiemalt jurist üleüldse – peab mõtlema nagu filosoof, aga rääkima nagu talupoeg.^{*1}

Olen nõus Hannes Vallikiviga, kes kirjutab: „[O]n vaja, et jurist (olgu ta kohtunik, prokurör, advokaat, ametnik või poliitik) oskaks võtta aega, et keerulisse probleemi süveneda, ja et ta pilk ulatuks sügavale õiguse alusstruktuuri, itta ja läände, minevikku ja tulevikku.“^{*2} Loodan väga, et õigusteaduskonnast ei kao filosoofia, Rooma eraõigus, natukegi ladina keelt ega üldine vaimustunud soov saada inimhingest ja ühiskonnast süvitsi aru. Loodetavasti on me teaduskonnas tulevikuski tõelisi õigusfilosoofe. Suure filosoofi tunded ära võimest maailma ja inimest kuulajale mõistetavalt seletada. Äärmine erudeeritus ei õigusta ega vabanda segast juttu, segane jutt ei kiirga eruditsiooni.

Suutlikkus mistahes juristitööd tehes väljendada adressaadile arusaadavalt ilusas selges eesti keeles peaks saama aluse ülikoolis. Kardan, et ilmutame õppejõududena sisult õige mõtte selge väljendamise suhtes liigset leplikkust. Kui harjumus teha asjad põhjani selgeks ja siis see lühidalt ja mõistetavalt kirja panna ei saa algust ülikoolis, on üpris tõenäoline, et noor kohtunik, advokaat, prokurör, kohtutäitur, pankrotihaldur, notar või ametnik jätkab ametitegevust samas vaimus. Ometi sõltub õigusteadlaste maine, kohtu ja laiemalt riigi usaldatavus suuresti just sellest, kas inimesed saavad aru, millised õigused ja kohustused neil on ja miks nad vaidluses kaotasid või võitsid. Eksperte pimesi enam ei usuta ja udune sõnastus loob soodsad eeldused umbuskuks, vihastamiseks ja vandenõuteooriateks süvariigist.

¹ Vestlusringi selgest ametikeelest vt Mõeldagu filosoofina, räägitagu talupojana. Kord, millega nõutakse selget väljendumist, on olemas, aga seda ei täideta. – Sirp, 08.09.2017.

² H. Vallikivi. Mis kasu on tänapäeva juristil ladina keelest ja Rooma õigusest? – Sirp, 31.05.2019.

Nii üliõpilastöö kirjutaja kui ka juhendajana olen kaks ja pool aastakümnet pead murdnud, miks õigus-teadusliku uurimuse kirjapanek üliõpilasele sageli nii piinarikas on. Ehk peitub vastus selles, et püütakse teha kõrgelennulist teadust, mitte vastata asjalikele allikatele tuginedes seatud – ja kirjutajat päriselt huvitavale – olulisele uurimisküsimusele. Ikka loogika abiga, püüdes esitada ja läbi kaaluda kõik arutluskäigud. Teadlaseks ei saada üleöö, sestap on kõrge siht asjakohane, aga midagi pole häbenenud, kui teadusartiklites levinud kirjastiil esialgu kõrvale jäetakse ja püütakse uuritavas asjas arusaadavate, omavahel loogiliselt seotud lausetega selgus luua.

Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas kirjatööd tehes tuleb arvestada kirjutamise ja vormistamise juhendit.³ See juhend ongi hea ja mõistlik, praeguseks settinud kogemuse põhjal kõigiti arusaadav. Vaid üht täiendust sõandan juhendile pakkuda. Leian, et üliõpilastööd on lihtsam kirjutada ning tulemus on parem, kui hüpoteesi asemel kujundab töö selgroo uurimisküsimus ühes sellele vastamiseks vajalike alaküsimus-tega. Niisugune lähenemisviis sarnaneb enam praktilise juristitööga, aitab süsteemselt mõelda ning ebaolulise kõrvale jätta. Liiga lihtsaks teadustöö harjutamine sellega ei muutu: lühidalt, selgelt ja loogiliselt kirjutamine on alati kõige nõudlikum ülesanne.

Nõustun arusaamaga, mille kohaselt uurimisküsimused sobivad nii kvalitatiivses kui ka kvantitatiivses uurimuses, ent hüpoteesid ennekõike kvantitatiivses uuringus.⁴ Mõistagi on töid, eriti näiteks krimino- loogias, õiguspsühholoogias jm, kus kohane on justnimelt hüpotees ehk teadaolevatel faktidel ja seostel põhinev teaduslik veel tõestamata oletus. Enamasti on siiski kohane sõnastada täpne põhiküsimus ja sellele vastamiseks vajalikud alaküsimused.

Põhiküsimusest ja alaküsimustest vormub loogiline uurimuse ülesehitus ja sisukord. Nõnda on lihtne tööd kavandada ja allikaid otsida ning mõte ei kiilu kinni. Ühtlasi sarnaneb seesugune käsitlusviis pal- jude tulevase erialase tööga. Näiteks asudes õiguskantsleri nõunikuna kirjutama analüüsi, mis näitaks, kas ja kui võrd tuginetakse Riigikohtus õigusselguse põhimõttele ja kas pelgalt õigusselgusetuse alusel põhi- seaduslikkuse järelevalve algatamine võiks olla tulemuslik, tasubki küsimus niimoodi seada. Küsimuse esitamine hüpoteesi ehk väite vormis oleks kunstlik ja muudaks töö jälgimise raskemaks. Selgitus uurimis- ülesande valiku põhjuste kohta peaks asuma sissejuhatuses ja näitama, miks teema kirjutajat vaimustab. Hea, kui see vaimustus nakkab ja ärgitab lugema. Siiras vaimustunud huvi juhatab ühtlasi parimate tea- dusallikate ja vajadusel täiendavate uurimismeetodite juurde. Kõik liigne torkab kohe silma. Õigusteaduse põhimeetodit – loogilist argumenteerimist – kasutades jõutakse hõlpsasti vastuseni. See vastus peabki olema töö kokkuvõtte tuum ühes kokkuvõtlike vastustega alaküsimustele.

Õigusselguse põhimõtte tähenduse uurimise näide pole juhuslik: tegu on tõesti paljudele korda mineva küsimusega.⁵ Seadused (laiemalt kõik õigusnormid), haldusaktid ja kohtuotsused peaksid olema heas eesti keeles ja kindlasti arusaadavad adressaatidele ja rakendajatele, soovitatavalt võimalikult laiale avalikkusele.

Taimi Rosenberg kaitses äsja Michael Sachsi õigusselguse käsitlust veidi täiendatult aluseks võttes magistr töö, milles uuris, kas ja kuidas annab õigusselgusetus Riigikohtu senisele praktikale tuginedes aluse normi põhiseaduspärasuse edukaks vaidlustamiseks.⁶ Kui võrd üksnes õigusselgusetusele tugine- mine on pigem perspektiivitu⁷, püüavad nii Riigikohtu kolleegiumid kui ka õiguskantsleri ametkond olu- korda parandada soovitude ja märguannetega seadusandjale.

M. Sachs tuletab Saksamaa Liitvabariigi *Grundgesetz*'i artikli 20 lõike 3 teisest poolest⁸ õiguriigi põhimõtte, sellest õiguskindluse põhimõtte ja tollest omakorda õigusselguse põhimõtte.⁹ Sachs järgi nõuab õigusselguse põhimõtte, et normiadressaatidel oleks selge, millised õigusnormid kehtivad; et normid

³ J. Sootak, E. Andresen, T. Bachmann, H. Siimets-Gross, M. A. Simovart, M. Torga, A. Värvi. Üliõpilastöö kirjutamine ja vormistamine. Juhend õigusteaduskonna üliõpilastele. 2., täiend. ja parand. vlj. Tallinn: Juura 2016.

⁴ K. Uibu. Eesmärk, uurimisküsimus ja hüpotees. Tartu Ülikool 2010. Arvutivõrgus: <https://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/15086/index.html>.

⁵ Õigusselguse põhimõtte olemus ja tähendus on hästi lahti kirjutatud põhiseaduse kommenteeritud väljaandes, vt Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 4., täiend. vlj. Ü. Madise jt (toim.). Tallinn: Juura 2017, § 13 (M. Ernits).

⁶ T. Rosenberg. Õigusselguse põhimõtte Eesti Vabariigi Riigikohtu praktikas. Magistr töö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond 2019.

⁷ Samas, lk 62.

⁸ Art 20 lg 3: „Die Gesetzgebung ist an die verfassungsmäßige Ordnung, die vollziehende Gewalt und die Rechtsprechung sind an Gesetz und Recht gebunden.“ („Seadused peavad vastama põhiseaduslikule korrale ja täitevvõim ning õigusemõistmine seadusele ja õigusele“). – Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 28. März 2019 (BGBl. I S. 404) geändert worden ist.

⁹ Grundgesetz. Kommentar. 3. Aufl. M. Sachs (Hrsg.). C. H. Beck 2003, art 20 lg 3 p 2, vnr 122–125 (M. Sachs).

oleksid terviklikud ehk sisaldaksid kõike nende täitmiseks olulist ja et normid oleksid vastuoludeta ning normi adreessatidele ja rakendajatele arusaadavad.

Õigusselgusetuse argumenti ei ole õige kasutada siis, kui tegu on õiguskorra kui terviku sisemise vastuoluga. Näide seesuguse juhtumi kohta on *Hellenurme* kaasus. Vesiveski omanik sattus olukorda, kus ta pidanuks täitma korraga kahte seadust, mille nõuded olid iseenesest selged, ent vastandlikud. Riigikogu muutis vastavalt õiguskantsleri ettepanekule^{*10} seadust nii, et võimalik on inimese mõistlik ja vastutulelik kohtlemine. Teadagi ei täida kuitahes head normid end ise, vaid eeldavad ametnikelt huvide mõistlikku kaalumist. Paraku pole olukorrad, kus eri ametid omavahel vaidlevad, harvad. Harva aga teadvustatakse, et see vaidlus käib inimese õiguste ja meelerahu arvelt.

Sachs eristab staatilist ja dünaamilist viitenormi, pidades teist sageli õigusselgusetuse allikaks. Ühes normis teisele normile viitamisel peaks olema selge, kus see norm asub ja mis on selle sisu. Sageli viidatakse aga täpselt kindlaks määramata normidele.^{*11} Ilmselt peab Sachs silmas viiteid nagu „kui seadus ei sätesta teisiti“, „arvestades rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi“, „/xxx/ valdkonna kohta käivate normide kohaselt“. Selliste viidete korral on ka heatahtlikul normiadreessadil keeruline või koguni võimatu mõista, millised on tema õigused ja kohustused.

Hea näide mõne aasta tagant on kalapüügieeskiri, mis jäeti uue seaduse jõustudes kehtima „niivõrd kuiivõrd see on kooskõlas seadusega“^{*12}. Iga jurist võib olla kalamees, aga iga kalur ei pea olema jurist ning minema veele mitu seadust ja määrus paadis kaasas. Veelgi enam: kehtiva seaduse tekstis Riigi Teatajas avanes kalapüügieeskirja kohal teade, et sellist akti ei ole kehtestatud või avaldatud.^{*13} Tegelikult kalapüügieeskiri kehtis ning selle mittetäitmise eest oli ette nähtud karistus.

Äsja jõustunud muinsuskaitse seadus tekitab samasuguse olukorra seoses põhimäärustega.^{*14} Sel juhul on probleemi lahendamise võimalused piiratud, sest õigusteoreetiliselt on tegemist üldkorraldustega, mille põhiseaduslikkust ei saa õiguskantsler kontrollida. Põhjastatav sisuline segadus on siiski õnneks mõnevõrra väiksem.

Üksi elava pensionäri toetuse taotleja pidi seadusandja arvates mõistma järgmist sotsiaalhoolekande seaduse^{*15} § 139³ lg 5 tekstilõiku:

„Käesoleva seaduse § 139¹ lõikes 2 nimetatud isik, kes soovib saada pensionäritoetust, peab esitama ühekordse vastavasisulise teabe 31. augustiks Sotsiaalkindlustusametile, kui talle või temaga samas rahvastikuregistrisse kantud elukohas elavale isikule osutatakse ööpäevaringset hooldusteenust, välja arvatud ööpäevaringne erihooldusteenus ja kogukonnas elamise teenus, – teabe ööpäevaringse hooldusteenuse saamise kohta alates 1. aprillist kuni 30. septembrini või teabe vastava asjaolu muutumise kohta.“

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse^{*16} § 54¹ lõike 3¹ sõnastus sisaldab kolme koma ja michaelssachsiliku täpsusega lugedes õige mitut osalauset:

„Volikogu esimehele, kellele volikogu on määranud töötasu või hüvituse käesoleva seaduse § 22 lõike 1 punkti 21 alusel, makstakse seoses volikogu esimehe volituste tähtajalise lõppemisega volikogu otsusega hüvitist kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päevale eelnenud kahe aasta kuu keskmise töötasu või hüvituse kuuekordses ulatuses, kui volikogu esimehe volitused lõpevad volikogude algatusel toimuva valdade või linnade haldusterritoriaalse korralduse muutmise käigus kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste

¹⁰ Õiguskantsleri 01.12.2015 ettepanek Riigikogule veeseaduse § 17 lõike 4 põhiseadusega kooskõlla viimiseks. Arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_ettepanek_nr_2_riigikogule.pdf.

¹¹ Grundgesetz. Kommentar (viide 9), vnr 123 (M. Sachs).

¹² Eelnõu teisel lugemisel lisati Keskkonnaministeriumi ettepanekul eelnõule rakendussäte (kalapüügiseaduse § 90 lg 2): „Kalapüügiseaduse (RT I 1995, 80, 1384) alusel kehtestatud õigusaktid, välja arvatud § 134 lõike 5 ja § 22 lõike 2 alusel kehtestatud õigusaktid, kehtivad pärast käesoleva seaduse jõustumist kuni nende kehtivuse aja lõpuni või kehtetuks tunnistamiseni niivõrd, kuiivõrd nad ei ole vastuolus käesoleva seadusega.“

¹³ Õiguskantsleri 06.04.2016 kiri nr 6-8/160379 /1601427 Riigikogu keskkonnakomisjonile, keskkonnaministrile ja riigisekretärile. Arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/kalapuugiseaduse_rakendus_sate_ja_oigusseigus.pdf.

¹⁴ Õiguskantsleri 27.06.2019 kiri nr 6-1/190579/1903291 Eesti Omanike Keskkliidule. Arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/Muinsuskaitseala%20p%C3%B5him%C3%A4%C3%A4ruste%20kehtivus.pdf.

¹⁵ RT I 30.12.2015, 5; RT I 13.03.2019, 2.

¹⁶ RT I 1993, 37, 558; RT I, 05.02.2019, 8.

väljakuulutamise ja ta on volikogu esimehena töötanud vähemalt ühe aasta enne ühinemise käigus moodustunud uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päeva.“

Seda, et kohalike omavalitsuste ühinemisel koha kaotanud volikogu esimehel on õiguse saada hüvitist, kui ta on olnud ametis vähemalt aasta, ja kuidas seda arvutada, saanuks väljendada ühe keerulise lause asemel mitme lihtsa lausega. Kui sel juhul on adressaatide ja rakendajate ring kitsas ning võib loota, et nad aimavad normi sisu või teavad kedagi, kes teab, siis töövõimetoetuse puhul on olukord teistsugune. Töövõimetoetuse seaduse^{*17} § 27 lõige 2 ütleb:

„Isikule, kes oli riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel tunnistatud viimase püsiva töövõimetoetuse ekspertiisiga püsivalt töövõimetuks kestusega vähemalt kaks aastat ja kes esitab hiljemalt püsiva töövõimetoetuse ekspertiisi otsuses märgitud korduexpertiisi tähtajal käesoleva seaduse alusel töövõime hindamise taotluse ning kellel tuvastatakse osaline või puuduv töövõime, või isikule, kellele riiklike elatusrahade seaduse alusel tähtajatult määratud invaliidusgrupp on riikliku pensionikindlustuse seaduse § 58 kohaselt loetud vastavaks vanaduspensionini eani määratud püsivale töövõimetoetusele töövõime kaotusega 40–100 protsenti, makstakse töövõimetoetust suuruses, mis on võrdne talle viimati riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel makstud töövõimetoetuspenzioniga kalendripäeva kohta, kui käesoleva seaduse alusel makstav töövõimetoetus kalendripäeva kohta on sellest väiksem.“

Ligi sada sõna mõne komaga. Lahendus sarnaneks eelmisega: riik maksab inimesele sama suurt töövõimetoetust, nagu ta sai varem töövõimetoetuspenzionini, kui ta vastab loetletud tingimustele. Mitu lühemat lauset oleks paremini arusaadavad. See norm põhjustas arusaamatust ja muret paljudele.^{*18}

Selgusetust võib põhjustada ka ülereguleerimine. Näiteks veekogude kallastel karjatamist reguleerides lisati tarviliku löike kõrval seadusesse terve rida norme, mille järele puudus vajadus, sest need olid samas seaduses veidi eespool juba olemas. Reeglid olid sedavõrd detailsed, et vajadus uute reeglite ja erandite järele on ainult aja küsimus. Näiteks kohustati jõe ääres karjatajaid tagama „igale loomühikule“ vähemalt viiemeetrist kaldariba. Aga kuidas arvestatakse jõgede lookeid ning mis juhtub, kui igale veisele on ruumi nt 4,95 m? Kas see viib uute täpsustusteni seaduses jõeloogete mõõtmiseks ja arvutamiseks ning kaldariba laiuse suhtes erandite sõnastamiseni või saaks need olukorrad lahendada Keskkonnaamet kohapeal olukorda hinnates?^{*19}

Ülearu üksikasjalikku ühiselu reguleerimist on ajaloos proovitud. Preisi keisri Friedrich Wilhelm II ajal koostatud Preisi riikide üldine maaõigus (1749. aasta *Allgemeines Landrecht für die Königlichen Preussischen Staaten*) sisaldas üle 19 000 paragrahvi. Preisi üldine maaõigus pidi üldlevinud arusaama järgi olema lõplik seadus, mille tõlgendamine pole vajalik. Hoolimata pingutustest ei saanud seadustekogu täiusliku õigusloomekunsti eeskujuks, nagu autorid olid lootnud, elu osutus juba tollal liialt keeruliseks ega võimaldanud kõiki mõeldavaid olukordi ette näha ja nende õiglasi lahendusi seadusesse täpselt kirja panna.

Seaduste vead ilmnevad tavaliselt siis, kui seadus jõustub ja seda rakendama hakatakse. Vahel põhjustab vigu ebapiisav mõjuanalüüs, vahel poleks olnudki võimalik vea tekkimist ette näha. Igal juhul tuleb viga võimalikult kiiresti parandada. Ilmselgete vigade korral ei ole põhjust algtatada põhiseaduslikkuse järelevalvet, piisab Riigikogu teavitamisest.

Ühe näitena paljudest algatas Riigikogu õiguskomisjon õiguskantsleri palve peale korrakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega täpsustati reidi „Kõik puhuvad“ käigus õiguste tutvustamist. Mõistagi pole sisulist vajadust kõikidele juhtidele enne puhumist purjus juhi õigusi tutvustada: õiguste tutvustamine on vajalik siis, kui joobetunnused ilmnevad. Sisulise eesmärgita menetlus ei kaitse inimeste õigusi ja kahjustab samal ajal ka korrakaitse ülesannete täitmist ning kulutab aruka põhjuseta politsei niigi nappi ressursi.^{*20}

¹⁷ RT I, 13.12.2014, 1; RT I, 13.03.2019, 185.

¹⁸ See ja eelmine näide on esitatud õiguskantsleri ametkonna 01.09.2017–31.08.2018 tegevuse ülevaates. Arvutivõrgus: <https://www.oiguskantsler.ee/ylevaade2018/aasta-kokkuvote#3>. Laiem kommentaar samadele probleemidele: Ü. Madise, Jurist, ametnik ja ilus eesti keel. – Postimees, 26.04.2018.

¹⁹ Õiguskantsleri ametkonna 01.09.2015–31.08.2016 tegevuse ülevaade. Arvutivõrgus: <https://www.oiguskantsler.ee/ylevaade2016/oigusloomest>.

²⁰ Õiguskantsleri 05.05.2016 kiri nr 7-4/160513/1601977 siseministrile. Arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/isikule_tema_oiguste_selgitamine_korrakaitseoperatsiooni_labiviimisel.pdf.

Selguse huvides oleks hea vältida legaaldefiniitsioone, mis erinevad diametraalselt tavakeelest. Aastaid on elevust tekitanud avaliku teabe mõiste: osa avalikust teabest on teadagi nii salajane, et selle avaldamine toob kaasa karistuse.

Seaduste selguse teema pole võõras mujalgi. Mida keerukamaid elunähtusi tuleb reguleerida, seda teravamad on küsimused. Nii küsitakse õigesti, kuidas reguleerida geenitehnoloogiat.^{*21} Omaette küsimus on õigusselguse võimalikkus Euroopa Liidus, arvestades töökeelte paljusust. Neist muredest saab aimu raamatust, mis valgustab Euroopa Liidu õiguse kohaldamist Euroopa Kohtu praktika analüüsi toel.^{*22} Selge on see, et direktiivide, määruste ja kohtuotsuste arusaadamatut teksti selgeks tõlkida ei saa.

Õigusteadlase eesmärk võiks olla luua õiglase õiguse kõrval selgust. Keerukaid konstruktsioone, läbitungimatut legaaldefiniitsioonide ja viidete rägastikku luua, võõrsõnu ja tsitaate pillata on lihtne. Hoopis aju- ja ajamahukam, ent tänuväärsem on probleemide sasipundar lahti harutada ja loogilised lahendused kätte näidata.

Autorist: Ülle Madise on õiguskantsler ja Tartu Ülikooli külalisprofessor.

²¹ J. Taupitz. Regulierung der Gentechnologie: Wie, wann, wie viel? – Vierter Gentechnologiebericht: Bilanzierung einer Hochtechnologie. F. Hucho, J. Diekämper, H. Fangerau et. al. (Hrsg.). Nomos Verlagsgesellschaft 2018. Arvutivõrgus: <https://www.jstor.org/stable/pdf/j.ctv941th8.11.pdf>.

²² E. Paunio. Legal Certainty in Multilingual EU Law: Language, Discourse and Reasoning at the European Court of Justice. London: Routledge 2013.